

JEŠTĚ JE ČAS

MILAN ZELENÝ

Začalo to vše velmi nevinnou pasáží z knihy Roberta A. Heinleina. Četl jsem ji jako ve snách, změnila můj život.

Lidská bytost by měla být schopná vyměnit plenu, naplánovat invazi, zabít vepře, zajmout loď, navrhnout budovu, psát sonety, vyrovnat účty, postavit zeď, srovnat zlomenou kost, utěšit umírajícího, vykonat rozkaz, dát rozkaz, spolupracovat, jednat sám, řešit rovnice, analyzovat nový problém, kydat hnůj, naprogramovat počítač, uvařit chutné jídlo, bit se zdatně, zemřít chrabře. Specializace patří hmyzu.

Věřím, že lidská bytost, aby byla lidskou, musí umět, musí znát, musí vědět, musí se učit, stále se musí učit. Všechno. Nebo,

při nejmenším, jak jen nejvíc může. Lidská bytost musí být ucelená a komplexní, ne částečná – jinak by žila životem hmyzu.

Zatoužil jsem státi se lidskou bytostí. Začal jsem skromně, tím, že jsem se naučil vařit. Pak jsem se naučil cizí jazyk. Též pěstovat orchideje (proč ne?). Získal jsem další akademický titul. Naučil jsem se nahazovat – jak omítku, tak v baseballu. Naučil jsem se psát simulační programy a studoval základy biologie i chemie. Začal jsem psát pro matematické časopisy a pak i povídky a eseje.

Přišel jsem té „bytostí“ na chuť. Naučil jsem se žít sám i v houfu. Naučil jsem se bavit hospodské společnosti a promlouvat k přeplněným sálům. Naučil jsem se plakat. Začal jsem studovat dějiny svého národa a své rodiny. Pak ještě plést věnce, opravit vypínač, chytit užovku za ocas. Naučil jsem se oslovit neznámého člověka (těžké). Naučil jsem se oslovit neznámou ženu (velmi těžké). Odnaučil jsem se kouřit.

Stávat se lidskou bytostí – úchvatné. Doporučuji.

Devatero řemesel, desátá bída? Co takhle desatero řemesel? Naučil jsem se ekonomii, sociologii, politologii a demagogii (přečetl celý Hitlerův „Mein Kampf“). Naučil jsem se čekat. Naučil jsem se jednat rychle. Odnaučil se bát se velkých lidí – jsou neškodní. Koupil jsem si psa. Naučil se zaváret okurky. Strílet ze samopalů. Nespat tři noci. Spát celý den. Naučil jsem se učit: svého syna, děti, dospělé i staré, učit se, jak se učit, jak nezemřít vstojce.

Neskončí to, protože se nikdy tou plnou lidskou bytostí nestanu. Čím víc se jí přibližuji, čím víc se učím, tím méně jsem hmy-

zem, tím méně zůstávám lidským broukem, a tím méně mám touhu si znovu pročítat Kafku. Naučil jsem se bidě a živoření. Naučil jsem se i luxusu, zvykl si na limuziny, na exotické země i lidi, a na peníze. Naučil jsem se milovat i nenávidět.

Po devateru řemesel nepřichází bída. Po devateru řemesel přichází řemeslo desáté. Masaryk říkal: „Kolik jazyků znáš, tolikrát jsi člověkem.“ Dodal bych jen, že čím více umíš, čím víc znáš, čím více chápeš, tím více jsi člověkem.

I národ se může učit. I národ se může stát bytostí, uceleným, učícím se organismem. Musí však zavrhnout marxistickou dělbů práce (obzvláště tu „rozvinutou“), musí zavrhnout technokratickou specializaci: musí se učit do šířky, nejen do hloubky.

Jeden z problémů našeho života je, že experti a lidé úzce specializovaní, jednokolejni a jednostraní, mluví hlasitě do věcí obecných a do věcí celku – tedy do věcí, kterým nerozumějí a které daleko přesahují jejich prokázané kompetence. Neměli ani čas, ani odhodlání, ba ani podmínky se učit. Čím užší je vzdělání, expertiza a specializace jedince, tím spíše bude cítit potřebu mluvit do věcí, kterým nerozumí. Není to absurdní? Ještě však není pozdě. Není nikdy pozdě budovat stát, založený na znalostech, na vědění, na umění a na celosti lidských bytostí, na celosti národa. Znalostmi a vědění nemíním našprtané poučky z učebnic a jiných textů. Vědět něco, neznamená si jen něco přečíst, něco slyšet nebo něco napsat.

Vědět jak podojit krávu, znamená vrátit se z chléva s žejdlíkem zpěněného, ještě teplého mléka. Vědění není recitace slov

a pravidel popisujících dojení krávy. Jediným důkazem vědění je čin, výsledek či dosažení cíle.

Důkazem znalosti, jak řídit stát, je pouze skutečné zvýšení skutečné prosperity většiny lidí. Nestačí jen mluvit, řečnit a recitovat. Nestačí manipulovat statistikami a mluvit s plnými ústy bezvýznamných čísel. Není to slušné. Lidé a jen lidé sami jsou schopní a kvalifikovaní, aby rozhodli, zda je či není větší prosperita – důkaz to lepšího řízení státu.

Máme se dnes lépe než před rokem? Ne? Tak pryč s nimi, neumějí. Umějí mluvit, politikařit, to snad. Ale vrátit se s žejdlíkem zpěněného mléka, to je něco jiného. Za to se všude platí a bude platit – i tady v České republice. A brzo. Ještě je čas, snad.

Prof. Milan Zelený je autorem nové knihy „Naučte se z vlastních chyb“, Ottovo nakl. 2007. Působí jako profesor na Fordham University, New York, Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně a na Xidian University, v Xi'an, Čína